

The background of the cover is a painting of a vast, hilly landscape. The terrain is a mix of brown, tan, and yellowish hues, suggesting a dry or autumnal setting. In the foreground, there's a large, dark, textured mound of earth or a path. Several figures are scattered across the landscape: one on the left carrying a large bundle, two in the middle distance, and one on the right. There are also some animals, possibly sheep or goats, grazing in the lower right. The sky is a pale, overcast blue.

Op een hellend vlak

Johannes Lubberti (1605-1647)
Predikant in Bloemendaal en Deventer

P.C. van der Eerden, M. van Bussel en L.C. Meijer †

OP EEN HELLEND VLAK

OP EEN HELLEND VLAK

Johannes Lubberti (1605-1647)
Predikant in Bloemendaal en Deventer

P.C. VAN DER EERDEN

M. VAN BUSSEL

L.C. MEIJER †

Hilversum
Verloren
2026

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door financiële steun van
Admiraal van Kinsbergenfonds, Fonds van nabestaanden, vrienden en collega's
van Louk C. Meijer, Hendrik Mullerfonds, Mr. N. Bolkesteinfonds,
Ridderschap van Overijssel, Stichting Ons Bloemendaal,
Stichting Rudolf H. Schmidtfonds, Stichting Vrienden van de Dorpskerk
te Bloemendaal, Stichting Vrienden van het Noord-Hollands Archief,
Vereniging van Vrienden van de Stads- of Athenaeumbibliotheek Deventer.

RIDDERSCHAP VAN OVERIJSEL

Stichting Rudolf H. Schmidtfonds

Vereniging van Vrienden Athenaeumbibliotheek

Afbeelding op het omslag:
Duinlandschap uit 1629 van Esaias van de Velde (zie p. 169)
en wapen van Johannes Lubberti uit 1625/1626 (zie p. 93).

© 2026 De auteurs
Uitgeverij Verloren bv
Torenlaan 25
1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

ISBN 978946451938

Omslagontwerp: WarmGrijs/Robert Koopman, Hilversum
Opmaak: Rombus/Patricia Harsevoort, Hilversum

*This publication has been produced in accordance with the EU Deforestation Regulation (EUDR).
No part of this publication may be reproduced in any form, including use for text and datamining,
and scraping without written permission from the publisher.*

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	17
INLEIDING	19
I AFKOMST	23
I.1 DE LIJN VAN DE VADER: DE LUBBERTSEN EN JANSSENS VAN GOOR	23
Grootvader Jan Koster, de schoenmaker	25
Vader Lubbert, de koopman	26
Tante Claesgen en Steven Arentzen, de momber	27
I.2 DE LIJN VAN DE MOEDER EN HAAR VADER: DE JORYSSENS EN JANSSENS	29
Oudoom Derck en oudtante Grietgen	29
Grootvader Jan Joryssen en zijn kinderen	30
I.3 DE LIJN VAN DE MOEDER EN HAAR MOEDER: DE DAEMSEN	32
Overgrootvader Daem Pelser	32
Grootmoeder Mechteld	33
Oudoom Hendrick (Henrick)	33
Oudoom Willem	37
Oudoom Jan	38
Oudtante Marritgen	39
I.4 DE STIEFFAMILIE: DE VAN BREYLS	42
De oudste Van Breyls	43
Stiefgrootvader Jan	44
Stieftantes Elskén en Jenneken, stiefoom Melchior	45
Stiefvader Balthasar	46
Heiltgen van Breyl	46
I.5 EEN AANGETROUWDE FAMILIE: DE VAN DETHS	48
De oudste Van Deths	48
De koekenbakker Herman en zijn kinderen	49
I.6 CONCLUSIE	53

	2 DE KINDERJAREN	54
2.1	KLEUTERTIJD EN LAGERE SCHOOL: 1605-1617	54
	De stad Deventer	54
	Het gezin Van Breyl	57
	De gereformeerde omgeving	57
	De lagere school	58
	De contra-remonstrantse partij	59
	Een kind in goeden doen	60
2.2	DE LATIJNSE SCHOOL: 1617-1623	61
	Een beroemde school in verval	62
	Conflicten onder de docenten	64
	Revius en Sibelius brengen de rector ten val	64
	De lesstof van Lubberti	65
	Eindexamen en getuigschrift	67
	De familie in het eindexamenjaar 1623: de oudste generatie	68
	De generatie van Kunneken en Balthasar van Breyl	69
	Lubberti's eigen generatie	71
	Kerk en staat	71
	3 DE STUDIEJAREN	73
3.1	HET GYMNASIUM ILLUSTRÉ TE HARDERWIJK: 1623-1625	73
	De nabije oorlog in Harderwijk	73
	Het gymnasium Velavicum	73
	De stad Harderwijk	78
	Studentenleven	78
	De professoren en de lesstof	79
	Een tweede diploma en een boekje met thesen	82
3.2	DE THEOLOGISCHE FACULTEIT IN LEIDEN: 1625-1627	83
	De stap naar de grote stad	83
	Op kamers	85
	Lubberti's professoren	85
	Studentenleven	91
	Een eigen wapen	92
	Wild en kostbaar	94
	De cost voor de baet?	96
	Lubberti doet zijn preparatoir examen	96
	4 OP ZOEK NAAR EEN AANSTELLING	98
4.1	'EEN DORP BIJ HAARLEM' EN AMSTERDAMSE VERWANTEN: 1627	98
	Een overschot aan predikanten	98

	Lubberti's eigen weg	99
	Een dorp bij Haerlem	100
	Een Amsterdams netwerk van verwanten	101
	Daemsen in Amsterdam	105
	Ruzie om de erfenis van Femmetje	107
	Banden met Deventer	107
	Iets nieuws: een dominee in de familie	109
4.2	VALKENBURG EN ANDERE BLOEMENDAALSE BUITENPLAATSEN	110
	Pioniers in de duinen	111
	Een kleine veldslag	114
	De grote politiek op de achtergrond	116
	De buitenplaats Valkenburg	117
	Johannes' eerste stappen na de studie	118
4.3	OOSTZAAN: 1628-1629	120
	Ongeduld en een buitenkans	120
	Een concurrent uit Friesland	121
	Een gemiste kans	123
4.4	MOEILIJKE JAREN: 1629-1631	124
	Weg uit Haarlem, of toch maar niet?	124
	Oorlog in Overijssel, geen aanstelling in Holland	126
4.5	ASSENDELFT: VERKEERDE UITSPRAKEN, 1631	127
	Johannes Junius beroepen in Den Bosch	127
	Het dorp Assendelft	127
	Michael Lupardi wint het van Johannes Lubberti	128
	Ongewenste uitspraken	130
4.6	CASTRICUM EN HEEMSKERK: EEN LASTIGE EDELMAN, 1631-1632	131
	Franciscus Stockius sterft	131
	Nicolaas van Renesse van Elderen	132
	Patronaatsrechten	133
	De edelman tegenover de classis: openingszetten	134
	Mislukte compromissen	135
	Op de rand van een aanstelling	136
	Lubberti wordt een pion in een groter spel	138
	De ambachtsheer traineert de zaak	139
	Lubberti op een zijspoor	140
	Een komedie als compromis	141
	5 BLOEMENDAAL: NIEUWE PERSPECTIEVEN	144
5.1	BLOEMENDAAL, DE AANLOOP: 1632-1633	144
	Plannen voor een kerk	144
	Het begin van de Bloemendaalse gemeente	145
	Lubberti als boodschapper in Bloemendaal	147

	Lubberti als beheerder van de armenkas	147
	Diverse opties naast elkaar	148
	Johan Wolfert van Brederode	149
	Lubberti als voorganger in Bloemendaal	150
	Onbetaalde diensten	151
	Brederode staat op zijn rechten	152
	Eindeloos uitstel	152
	De classis en de heren houden de hand op de knip	153
	De laatste stappen naar de aanstelling	156
5.2	BLOEMENDAAL: INTREE, 1634	157
	Het peremptoir examen: 31 januari 1634	157
	De kerkenraad	158
	De bevestiging: 19 februari 1634	159
	Lid van de classis: 25 april 1634	159
5.3	BLOEMENDAAL: DORP EN KERKELIJKE GEMEENTE	161
	Het dorpje Bloemendaal: wildernis met plukjes huizen	161
	Groefactoren: blekerijen, tuinderijen en buitenplaatsen	163
	's Zomers vol, 's winters leeg	163
	De andere geloofsgroepen	164
	De gereformeerden in Bloemendaal	167
	Lubberti's kudde ontleed	168
5.4	BLOEMENDAAL: EEN TRAKTEMENT EN BOUWPLANNEN	171
	Eindelijk inkomsten, maar nog geen eigen huis	171
	Plannen voor een kerkgebouw en katholieke dwarsliggers	173
	6 BLOEMENDAAL: OPGAANDE LIJNEN, 1634-1636/7	176
6.1	BLOEMENDAAL: EEN SCHOOL EN EEN SCHOOLMEESTER, 1632-1638	176
	Scholen en schoolmeesters in soorten en maten	176
	Gebrek aan onderwijs in Bloemendaal	177
	Op weg naar een gereformeerd schooltje	178
	Hercules Jacobs verschijnt ten tonele	179
	Een wankel begin	179
	Een schoolgebouwtje bij de kerk	181
6.2	BLOEMENDAAL: DE OPBOUW VAN EEN GEMEENTE	183
	De kudde groeit	183
	Sterfte en migratie	186
	De feitelijke omvang van de gemeente	187
	De lidmaten nader beschouwd: liefhebbers en nieuwkomers	188
	Personeel op de buitenplaatsen	188
	Blekers	189
	Boeren en tuinders	190
	Het Bloemendaalse 'boomwonder'	191
	Gereformeerde nieuwkomers tegenover katholieke autochtonen	191

	Na de veldslag een proces	195
	Scheidslijnen door Bloemendaal	196
	Een gemeente van allochtone eenvoudige lieden	197
	Patriciërs in het zomerseizoen	198
6.3	BLOEMENDAAL: EEN PLAATS IN DE CLASSIS	199
	De Haarlemse classis	199
	Broeder Lubberti tussen de broeders	200
6.4	BLOEMENDAAL: EEN KERK VERRIJST	203
	Geld uit vele bronnen	203
	De kerk krijgt vorm in de loop van 1636	205
	Pasen 1636: de eerste preek in de kerk	206
6.5	DEVENTER EN BLOEMENDAAL: EEN HUWELIJK	211
	Lubberti's reizen naar Deventer	211
	Huwelijksonderhandelingen	212
	Een huwelijk in de winter	213
	Sibelius' rol bij het huwelijk	214
	Lubberti's keuze voor de dochter van Sibelius	215
	Sibelius' keuze voor Johannes Lubberti	217
	Een voortreffelijke dochter en echtgenote	219
	7 NEERGAANDE LIJNEN	223
7.1	DE LUCHT BETREKT: 1637-1638	223
	Een voorlopig afscheid	223
	Een manoeuvre van Sibelius mislukt	224
	Sibelius komt naar Bloemendaal	226
	Frans Hals portretteert Sibelius	229
	Sibelius draagt een boek op aan Brederode	230
	De pastorie vordert traag	232
	Dubieuze leningen	233
	Lubberti betreedt een hellend vlak	235
	De architectuur van de pastorie	236
	Ambivalente gevoelens	240
	Geldtekort, <i>quade bedenckinge</i> en <i>swaricheden</i>	240
	Een Deventer intermezzo met een portretprent	242
	Sibelius ontsnapt aan de dood	244
	Saenredams huwelijk in Bloemendaal	245
7.2	EEN CONFLICT BARST LOS: 1638-1639	246
	Een dubieuze huurvergoeding	246
	Lubberti weigert opening van zijn boeken	248
	Elisabeth bevalt, Johannes ontspoort	248
	De classis is ontzet	251
	Lubberti's standpunt	252
	Adders onder het gras	253

7.3	OP WEG NAAR HET EINDE: 1639-1640	254
	Lubberti's troefkaarten	254
	Een nieuwe provocatie	255
	De Hoge Vierschaar van Brederode	257
	Sibelius en Lubberti zoeken bondgenoten	257
	De classis sluit de rijen met de kerkstichters	261
	Liegt Loo of liegt Lubberti?	262
7.4	EEN ONTSNAPPINGSWEG LOOPT DOOD: 1640	263
	Een kans in Oldenzaal	263
	Een betwiste voordracht	266
7.5	DE BREUK IS COMPLEET: 1640-1641	268
	Sibelius en Lubberti in de Haarlemse classis	268
	Sibelius lost een volgend schot	269
	Van de Hoge Vierschaar naar de Staten	270
	De derde insinuatie van notaris Deteringh	271
	De Gecommitteerde Raden zijn weer aan bod	272
	De vierde insinuatie van notaris Deteringh	272
7.6	EEN OVERHAAST VERTREK: 1641	273
	Sibelius regelt de Deventer zaken	273
	Sibelius regelt de Bloemendaalse zaken	274
	Sibelius regelt de Haarlemse zaken	275
	Onopgeloste zaken	276
	Een overhaast vertrek	277
	Openstaande rekeningen	280
	8 DEVENTER: EEN NIEUWE START OP VERTROUWD TERREIN	283
8.1	DEVENTER: DE STAD	283
	Het stadsbeeld	283
	Nijverheid en handel	285
	Machtsverschuivingen	286
	Het culturele klimaat	287
8.2	DEVENTER: KENNISSEN EN COLLEGAE	288
	Geleerde kennissen	288
	De collegae en de kerkenraad	294
	Een ruime behuizing in de Papenstraat	297
	Een sprong in de inkomsten	298
8.3	DEVENTER: VERWANTEN, DE KANT VAN DE VADER EN DE STIEFVADER	299
	Winst- en verliesposten	299
	De verwanten van vaderskant: Lubberts van Goor	300
	De verwanten van stiefvaderskant: de Van Breyls	302
	Halfzuster Aeltje van Breyl, domineesvrouw	304
	Halfbroer, dominee Jan van Breyl	306

	De halfbroers vergeleken	307
	Zendingsdrift	308
	Ds. Jan van Breyll in de Oost	310
8.4	DEVENTER: VERWANTEN, DE KANT VAN DE MOEDER	314
	De Joryssens	314
	De dood van Lubberti's moeder Kunneken	314
	Stine Cosmans in onmin met haar zonen	315
	De dood van oom Tonny Janssen Daems	316
	Nicht Aeltje Janssen Daems en haar man	317
	De Daemsen	319
	De Van Valkenburgtak	320
	De tak van Hendrick Daems	322
	De tak van Jan Daems	326
8.5	DE VAN DETHS EN HET BREDERE MILIEU	329
	Deftige mensen	334
	Een predikant in zijn milieu	336
	9 BLOEMENDAAL EN HAARLEM: EEN BITTERE NASLEEP, 1642-1645	337
9.1	SCHERVEN RAPEN IN BLOEMENDAAL EN HAARLEM: 1642-1644	337
	Simon Mustelius, de kandidaat van Brederode	337
	Petrus Junius verschijnt in beeld	339
	Een akkoord met Brederode	340
	Junius stelt orde op zaken	342
	Oude en nieuwe <i>pretenties</i> van Lubberti	342
	Lubberti bruuskeert de Bloemendalers	343
	De synode wil van Lubberti af	344
9.2	LAATSTE BEDRIJF OP HET PRINSENHOF: 1645	345
	Opmerkelijke leden van de synode	345
	Een kansloos compromis	348
	Het fiasco compleet	350
	10 DEVENTER: OP WEG NAAR DE AFGROND	353
10.1	HET GEZIN	353
	Kunneken, het eerste kind	353
	De eerste Caspar, het tweede kind	354
	De tweede Caspar, het derde kind	354
	Een klein gezin	356
	Een nichtje in huis	357

10.2	HET HUIS	358
	Het Doirshuis in de Papenstraat	358
	Een dubbelhuis achter een brede gevel	360
	Het interieur van het Doirshuis	361
	De studeerkamer van Lubberti	363
	Behangsel op de balken en een portret aan de muur?	365
	De achtergevel en het achtererf	366
	Verbeteringen op stadskosten	368
10.3	DE DOMINEE AAN HET WERK: DE COLLEGAE	369
	Uitbreiding van de pastorale bemanning	369
	Jacobus Tichlerus	370
	Wilhelmus ter Smitten	372
	Collegiale verplichtingen	372
10.4	DE DOMINEE AAN HET WERK: DE KERKENRAAD	373
	De leden van de raad	373
	Attestaties en armenzorg	375
	Sociale disciplinerings	376
	Een onzedige proponent	377
	Ontucht	378
	Conflicten	378
	Huwelijksconflicten	379
	Lena Janssen	380
	Openbaarheid	381
	Dronkenschap	381
	Toneelspel	382
	Muziek	383
	Losbandige jongeren	385
	Censuur op geschriften	386
	De zondagsheiliging	388
	Sport en spel	389
	De bestrijding van andersdenkenden	390
	Hardnekkige minderheden	392
10.5	DE DOMINEE AAN HET WERK: PREKEN, DOPEN, TROUWEN, BEGRAVEN	394
	Predicatie	394
	Avondmaal	397
	Dopen	399
	Trouwen	399
	Begraffenissen, ziekenbezoek, lidmatenadministratie	400
10.6	DE DOMINEE AAN HET WERK: DE CLASSIS EN DE SYNODE	401
	Deventer dominantie in de classis	401
	Werkzaamheden van de classis	402
	Lubberti afgeserveerd door een Twentse edelman	403
	Lubberti's plaats in de classis en synode	407

II	POSTUUM DÉMASQUÉ: 1647-1648	409
II.1	EEN STERFBED	409
	Johannes Lubberti sterft	415
	Een verborgen oordeel	416
	Geen doodsmak	417
II.2	EEN LIJK	418
	Soberheid en gebrek aan informatie	418
	Vermeden rituelen	418
	De zorg voor het lijk	419
	De gang naar het graf	421
	De plaats van begraving	421
	Luiden van de klok, maar geen lijkpreek	425
	Een lijkstoet	425
II.3	DE OPVOLGING	429
	De vijfde predikant gehandhaafd	429
II.4	EEN STERFHUIS EN EEN ERFHUIS	431
	Met de handen in het haar	431
	De magistraat wordt ingeschakeld	434
	Een annus gratiae	435
	De aanstelling van curatoren	438
	Een boekbinder erbij gehaald	439
	Een openbare <i>weete</i>	440
	De schande: een ongekende zaak	441
	De schande en de zonde	443
	De schande: de hoon van de tegenstanders	445
	Het milieu van de nadere reformatie	446
II.5	VEILINGEN EN JURIDISCHE PROCEDURES	447
	De veiling van het Doirshuis	447
	De veiling van de inboedel	449
	De inlevering van de inventaris en de aanmelding van de schuldeisers	450
	Schuld en schuldbesef	453
	12 SCHULDEISERS	454
12.1	ACHTERSTALLIGE BETALINGEN: DOODSCHULDEN EN BOEKHANDELAARS	454
	Doodschulden	454
	Boekbinders en boekhandelaren	455
12.2	ACHTERSTALLIGE BETALINGEN: LEVERANCIERS VAN VOEDSEL	459
	Steven Dercksz, de slager	459
	Rutger Gerrits en Hendrick Dercksz, de bakkers	462
	Henrick Schoemaecker, de kruidenier	464
	Contant betaalde voedselwaren	465

12.3	ACHTERSTALLIGE BETALINGEN:	
	LEVERANCIERS VAN SCHOEISEL, KLEDING EN STOFFEN	468
	Henric Arents, de schoenmaker	468
	Henric van Raelte, Lambert Arents en Jacob Gerrits, kleermakers	471
	Jan ter Smitten en Egberta Fockinck-van Deth, handelaars in stoffen	473
	De erven van Henrick Seevinck, lakenkoper	474
	Jan Arents in de Reyger, handelaar in kostbare stoffen en passementen	476
	De dames Karis, winkeliersters in linnen of kousen?	479
	Henrick Horstman, een lutherse dekenkoopman	480
12.4	ACHTERSTALLIGE BETALINGEN: DE INRICHTING VAN HET HUIS	482
	Jan Loeffers, de tingieter	482
	Mr. Willem Cornelissen, de koperslager	484
	Bartholomeus van de Put in uurwerken en ijzerwaren	486
	Abraham Gerritsen, de oliekoopman	488
12.5	ACHTERSTALLIGE BETALINGEN: BIER, WIJN EN BRANDEWIJN	490
	Bier	492
	Bartholomeus Willemsen, een brouwer	495
	Willem Janssen Clomp, een biersteker	497
	Wijn	500
	Gerrit Cuyper, een wijnkoper	503
	Gerrit Brouwer, een wijnkoper	504
	Jan van Marckel, een wijnkoper	505
	Peter ter Smitten, een wijnkoper	506
	Marten van de Capelle, een wijnkoper	507
	Jan Welmers, een wijnhandelaar en tapper	508
	Herman Gelinck, een wijnkoper en tapper	509
	Jan Mensen en zijn vrouw, herbergiers	512
	Alcoholist en dronkaard	513
12.6	ACHTERSTALLIGE BETALINGEN: DIVERSEN	515
	De weduwe Meyers	515
	De weduwe Vos	515
	Alert Gerrits van Ryp en N. Cock	516
	Henric vangen Dyck	516
12.7	LEVERANTIES PLUS LENINGEN	519
	De weduwe Suchtelen	519
12.8	GELDSCHIETERS	521
	De weduwe Heydentryck	521
	De weduwe van mr. Henrick van Ceulen	522
	Jan Frerix en Derck Gerrits	525
	Dr. Wolter Lansinck	527
	Ds. Stephanus ab Emmerick	528
	Jan van Breyl	530
	Tryntie Henricks	531
	Abraham Verstraten	532
	De erfgenamen van Aelet Jacobs te Monnickendam	534

Jan de Marez Danielsz.	534
De diaconie van Bloemendaal	535
Elsken Simons	536
12.9 EEN GEVAL APART: JAN WILLEMS	538
12.10 SCHULDEN EN SCHULDEISERS IN SOORTEN EN MATEN	540
13 AFREKENING	544
13.1 ERFDELEN	544
13.2 TRAKTEMENTEN EN EMOLUMENTEN	548
13.3 WAAR IS AL HET GELD GEBLEVEN?	551
Boeken	554
Drank	557
Seksuele contacten	558
Homoseksualiteit	562
Vrouwen	562
14 EPILOOG	567
14.1 ELISABETH	567
14.2 CASPAR SIBELIUS	571
14.3 CASPARUS SIBELIUS À GOOR	581
TERUGBLIK	591
LITERATUUR EN UITGEGEVEN BRONNEN	596
ONUITGEGEVEN BRONNEN	612
OVER DE AUTEURS	615

Johannes Lubberti (Deventer, 1605-1647) was de eerste predikant in Bloemendaal en nadien één van de orthodoxe voorgangers in de grote stadsgemeente van Deventer. Hij was de schoonzoon van de calvinistische voorman Caspar Sibelius. Zijn leven en loopbaan hebben nauwelijks aandacht getrokken. Ten onrechte, zoals uit deze biografie blijkt.

Wat op het eerste oog een doorsnee gereformeerde dominee lijkt te zijn, blijkt bij nadere kennismaking een lastige en onaangename querulant, gewikkeld in een reeks conflicten met wereldlijke en kerkelijke gezagsdragers, zowel in Holland als in Overijssel. Maar nog opvallender en veel uitzonderlijker: hij was een verkwister en een doortrapte oplichter, die alle normen van de gereformeerde orthodoxie en van de rijke kooplieden en regenten uit zijn milieu met voeten trad. Verborgen voor de blikken van de buitenwereld raakte hij steeds dieper in de schulden om tenslotte als bankroetier in zijn graf af te dalen, beladen met postume smaad.

